

УДК 378.091.12.011

Г. М. Строганова

**ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ
УЧИТЕЛІВ-СЛОВЕСНИКІВ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНИХ
ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

Інновації характеризують будь-який вид людської діяльності. Результати нових напрацювань потребують наукових досліджень та ефективної системи управління. В освітньому просторі інноваційні процеси розуміють як комплексну діяльність, пов'язану зі створенням, засвоєнням, використанням і реалізацією нових технологій, підходів, принципів, форм, методів, прийомів і засобів навчання.

Новітні педагогічні технології мають підвищувати мотивацію навчання та інтерес до предмета, формувати обстановку творчого співробітництва й конкуренції, актуалізувати особистість майбутнього вчителя, давати відчуття творчої свободи й упевненості у своїй професійності. У зв'язку з цим змінюються характер і функції навчання у вищих педагогічних навчальних закладах: тут мають не просто передавати знання, формувати уміння до самостійної роботи, навчити відповідальності і за себе, і за своїх майбутніх учнів. Завдання викладача – навчити студентів орієнтуватися, аналізувати, виділяти і обґрунтовувати переваги, зіставляти традиційні та інноваційні педагогічні технології. За таких умов якісно змінюється характер взаємодії викладачів і студентів.

Аналіз спеціальної літератури показав, що сучасні інноваційні педагогічні технології сприяють створенню нової педагогічної системи, в основі якої є принципи науковості, диференціації й індивідуалізації, гуманізації, демократизації тощо.

Механізми інноваційного розвитку в системі освіти в центрі уваги таких дослідників, як О. Єльнікова, І. Зимня, Г. Коберник, О. Коберник, О. Комар, Т. Кравченко, П. Матвієнко, В. Мельник, О. Пехота, Л. Пироженко, О. Пометун, І. Шевчук та ін. Теоретичні аспекти, пов'язані з визначенням сутності самостійної роботи, найбільш поширених її видів, опису її структури набули висвітлення в працях таких вчених, як О. Адаменко, А. Алексюк, В. Буряк, В. Вергасов, В. Вихрущ, Н. Гупан, Н. Дем'яненко, О. Микитюк, О. Мороз, П. Підкасистий, Т. Шаламова, Г. Щукіна та ін.

Метою цієї статті є аналіз організації самостійної роботи майбутніх учителів-словесників в умовах інноваційних педагогічних технологій.

Шляхи самореалізації особистості майбутнього словесника напряму залежать від особливостей інноваційних педагогічних технологій, від розуміння їхньої специфіки і вдалого використання у навчальному процесі.

Розгляд сучасних наукових джерел засвідчує, що в теорії і практиці накопичено значний досвід вивчення різних педагогічних технологій, який зможе стати основою вдосконалення самостійної роботи студентів.

Майбутні вчителі мають усвідомлювати, що їхня позиція у сучасному навчальному середовищі є принципово новою і вимагає постійного самовдосконалення, адже „систему науково-методичної роботи в освітньому закладі спрямовано на формування професійно-педагогічної культури педагогів, неперервного оновлення та прирощення їхніх знань, продукування нових педагогічних ідей, технологій, узагальнення та поширення передового педагогічного досвіду” [1, с. 23].

Поняття „педагогічна технологія” більшість авторів розглядають як певний набір операцій з конструювання, формування і контролю знань, умінь, навичок і відношень у відповідності з поставленими цілями.

У своєму дослідженні ми враховували наукові положення вчених, які ґрунтуються на розумінні того, що інновації в навчальних технологіях це ті нововведення, в яких втілюється реконструкція освіти з метою підвищення ефективності. „Інноваційна освітня діяльність орієнтована на поглиблення фундаментальних знань, гармонізацію і гуманізацію навчання, максимальне розкриття творчого потенціалу учня” [2, с. 56].

Самостійна робота студентів – це будь-яка організована викладачем активна діяльність студентів, спрямована на пошук знань, їх осмислення, закріплення і розвиток умінь та навичок, узагальнення і систематизацію знань. Термін „самостійна навчальна робота” тлумачать у Педагогічному словнику як „вид навчальної діяльності, при якому має бути наявним певний рівень самостійності того, хто навчається в усіх її структурних компонентах – від постановки проблеми до здійснення контролю, самоконтролю і корекції, з переходом від виконання простих видів роботи до більш складних, що мають пошуковий характер, і як засіб формування пізнавальних здібностей, їхньої спрямованості на неперервну самоосвіту” [3, с. 134].

Самостійну роботу студента розглядають ще як „по-перше, діяльність, що планується викладачем під прямим або ж опосередкованим керівництвом (у навчальних кабінетах, наукових лабораторіях, науково-допоміжних установах, роботі гуртків і товариств тощо), з метою спрямування самодіяльної особистості студента на самостійне вивчення конкретних наук для розв’язання наукових, практичних завдань майбутньої професії; по-друге, діяльність індивіда, що здійснюється своїми власними силами без сторонньої допомоги” [4, с. 32]. Отже, самостійну роботу можна розуміти як будь-який вид занять, що створює умови для зародження самостійної думки, пізнавальної активності, основний спосіб одержання і накопичення знань, умінь і навичок з майбутньої спеціалізації. Саме вона забезпечує неперервний і системний характер навчання та розвиває творчу активність майбутніх учителів. Самостійна робота може реалізовуватися в навчальних аудиторіях і поза їх межами:

- в аудиторіях: на лекційних, практичних, семінарських та лабораторних заняттях;
- спілкування з викладачем: консультації, індивідуальні завдання;
- у поза аудиторний час: у бібліотеці, вдома.

Виконують самостійну роботу майбутні вчителі-словесники у двох формах: письмові роботи і практична діяльність, і реалізують у таких формах:

- практичні завдання, контрольні роботи, тести;
- розробка власних планів-конспектів уроків;
- виготовлення наочності для уроків;
- підготовка звітів проходження педагогічної практики;
- доповіді, реферати;
- курсові роботи.

Усі види самостійної роботи групують за різними ознаками: за дидактичною метою, за характером навчальної діяльності, за змістом, за ступенем самостійності, за елементами творчості.

Особливої уваги потребує підготовка і самостійна робота студентів з науково-довідниковою і спеціальною літературою, яка проходить у кілька етапів опрацювання джерел:

- пошук;
- обробка;
- аналіз;
- систематизація;
- вивчення;
- конспектування;
- цитування;
- зберігання інформації.

Під час планування і проведення самостійної роботи необхідно керуватися основним завданням самостійної роботи студентів (майбутніх учителів української мови), яке полягає у розвитку умінь набувати знань шляхом самостійного пошуку необхідної інформації, формуванні стійкого інтересу до креативного підходу у навчальній діяльності.

За час навчання в педагогічному університеті студенти мають самостійно навчитися передбачити можливі проблеми, ставити перед собою завдання, аналізувати шляхи вирішення цих проблем, доводити правильність своїх рішень, коментувати та аргументувати їхню послідовність. Першими кроками самостійної роботи студентів має керувати досвідчений викладач, який власним прикладом демонструє ефективну творчо організовану діяльність, спрямовує у такий спосіб студентів на самостійне набуття знань, формування вмінь і навичок. За таких умов має змінитися роль самого викладача, що потребує глибоких трансформацій на рівні свідомості і психології. Викладач вже не є простим ретранслятором готової інформації, готових знань, а має виконувати роль організатора, координатора, консультанта, тобто навчає вчитися самостійно.

Активним стимулом до продуктивної самостійної роботи є серйозна та стійка мотивація. Основним мотиваційним чинником виступає прагнення підготуватися до подальшої результативної фахової діяльності.

Орієнтація навчального процесу на особистість студента, виявлення його творчих можливостей допомагає індивідуалізувати діяльність кожного студента, обрати правильні підходи до організації їхньої самостійної роботи. Самостійне вивчення теми, матеріалу вимагає певного часу, спеціальної підготовки, формує внутрішню потребу постійно вдосконалювати свої знання, уміння і навички.

Як відомо, конкурентоспроможність сучасного фахівця у багатьох випадках залежить від його вміння оволодівати новими технологіями. Не виняток і вчителі української мови. На нашу думку, адаптуватися у цьому процесі сприятиме використання технології „портфоліо вчителя”. Портфоліо допоможе враховувати результати, що досягаються вчителем у різних сферах діяльності: навчальній, розвивальній, виховній, дослідницькій, творчій і методичній.

Основна мета портфоліо – оцінювання самостійної роботи вчителя, характеристика його дій, простежування творчого і професійного зросту, сприяння формуванню навичок самооцінки.

Чітко сформульована мета вимагає послідовної реалізації таких завдань:

- визначення напрямків і шляхів професійного зростання;
- узагальнення й систематизація передового педагогічного досвіду;
- об’єктивне оцінювання потенційних професійних можливостей;
- самооцінювання власної педагогічної діяльності;
- виявлення рівня майбутнього вчителя української мови;
- суспільне визнання педагогічних досягнень.

Розрізняють кілька видів портфоліо залежно від мети створення:

- портфоліо-розвиток – формується у процесі педагогічної діяльності з метою оцінювання прогресу в роботі, осмислення накопиченого досвіду;
- портфоліо-звіт – підтвердження успіху певного досвіду в роботі вчителя;
- портфоліо-демонстрація – це зібрання кращих робіт вчителя.

Процес формування портфоліо вчителя обов’язково повинен відповідати певним принципам:

- системності й регулятивності;
- достовірності й об’єктивності;
- логічності й лаконічності;
- акуратності й естетичності;
- цілісності й завершеності;
- наочності тощо.

Майбутній учитель у своєму портфоліо матиме можливість відстежити ефективність власного викладання, проводячи самооцінювання своєї педагогічної діяльності (підготовку, хід і результати навчального процесу). Увесь обсяг матеріалу, що містить портфоліо, сприятиме

пошуку ефективних шляхів розв'язання складних питань навчання, розвитку і виховання майбутніх учнів.

Завдання викладача на етапі навчання студентів у стінах педагогічного університету полягає саме у тому, щоб допомогти засвоїти технологію роботи над власним портфоліо вчителя з метою акумуляції і осмислення педагогічного і методичного досвіду, а також для створення умов моделювання самостійної і творчої діяльності. Під час опрацювання такої технології від майбутніх учителів української мови будуть потрібні знання різних видів роботи педагога, вміння самореалізації і самовираження, а також навичок мислення високого рівня: вміння аналізувати, протиставляти, компонувати, конструювати, порівнювати, класифікувати, встановлювати порядок, відтворювати ідею, передбачати результат, робити висновки.

Отже, практичний досвід свідчить, що систематичне проведення правильно організованої самостійної роботи студентів сприятиме формуванню міцних і глибоких знань. Упровадження інноваційних педагогічних технологій у самостійній роботі майбутніх учителів української мови дасть змогу вирішити проблему організації, змісту і контролю їхньої роботи. Актуальною залишається проблема орієнтації навчального процесу на оптимізацію й активізацію самостійної роботи студентів-словесників.

Список використаної літератури

- 1. Химинець В. В.** Інноваційна освітня діяльність / В. В. Химинець – Ужгород: Інформаційно-видавничий центр ЗППО, 2007. – 364 с.
- 2. Інноваційні** пошуки в сучасній освіті / упоряд. Г. М. Перевознікова; ред. Л. І. Даниленко, Ф. Паламарчук; Центральний ін-т післядипломної педагогічної освіти АПН України. – К.: Логос, 2005. – 220 с.
- 3. Коджаспирова Г. М.** Педагогический словарь: для студ. высш. и сред. пед. учеб. заведений / Г. М. Коджаспирова, А. Ю. Коджаспиров. – М.: Издательский центр „Академия”, 2001. – 448 с.
- 4. Бенера В. Є.** Самостійна робота студентів у вищій школі України: історичні трансформації (друга половина XIX – кінець XX ст.): монографія / В. Є. Бенера; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т вищ. освіти. – Рівне: ПП ДМ, 2011. – 640 с.

Строганова Г. М. Організація самостійної роботи майбутніх учителів-словесників в умовах інноваційних педагогічних технологій

У статті розкрито суть інноваційних педагогічних технологій в аспекті організації самостійної роботи майбутніх учителів-словесників, сформульовано мету, форми, види, етапи. Приділено увагу особливостям використання технології „портфоліо вчителя”.

Ключові слова: самостійна робота, учителі-словесники, інноваційні педагогічні технології, технологія „портфоліо вчителя”.

Строганова А. Н. Организация самостоятельной работы будущих учителей-словесников в условиях инновационных педагогических технологий

В статье раскрывается суть инновационных педагогических технологий в аспекте организации самостоятельной работы будущих учителей-словесников, формулируется цель, формы, виды, этапы. Внимание уделяется использованию технологии „портфолио учителя”.

Ключевые слова: самостоятельная работа, учителя-словесники, инновационные педагогические технологии, технология „портфолио учителя”.

Stroganova H. M. The Organization of Individual Work of the Future Teachers of Language and Literature in Innovative Teaching Technologies

In the article essence of innovative pedagogical technologies opens up in the aspect of organization of independent work of future teachers-philologists, a purpose, forms, kinds, stages, is formulated. Attention is spared the features of the use of technology of „portfolio teacher”.

Key words: individual work, teachers of language and literature, innovative pedagogical technologies, technology of „portfolio teacher”.

Стаття надійшла до редакції 14.09.2012 р.

Прийнято до друку 26.10.2012 р.

УДК 378.011.3:75-051

Хама Саїд Кардохі Дара

МАЙСТЕР-КЛАС ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИТСЕЦТВА

Однією з найважливіших характеристик інноваційного педагогічного професіоналізму сучасного учителя визнається його рефлексивна компетенція, здатність до узагальнення й поширення власного досвіду. Серед методичних форм цього процесу дедалі більшу популярність здобувають так звані майстер-класи. Високу ефективність цієї форми навчання майбутніх педагогів неодноразово підтверджено науковими дослідженнями [1; 2; 3; 4].

М. Поташнік указує, що майстер-клас – це яскраво виражена форма навчання саме у вчителя-майстра, процес передачі майстром свого досвіду, майстерності найчастіше шляхом прямого й коментованого показу прийомів роботи, тобто інтерактивної комунікації [5, с. 16]. Майстер-класи – це можливість познайомитися з інноваційною технологією, новими методиками, авторськими наробітками. Майстер-клас